

**Харківський національний медичний університет
Кафедра латинської мови та медичної
термінології**

**«Ars studendi terminologiae medicinali:
лінгвокультурологічний та лінгводидактичний
аспекти вивчення латинської мови та медичної
термінології»**

Матеріали
VI Всеукраїнської студентської науково-практичної
онлайн-конференції
(23 квітня 2025 року)

Харків-2025

Затверджено

Вченою радою ХНМУ.

Протокол № 8 від 24 квітня 2025 р.

ОРГКОМІТЕТ:

М'ясоєдов В. В. – ректор ХНМУ, доктор мед. н., професор, **голова оргкомітету**; **Мирошниченко М. С.** – в.о. проректора з наукової роботи ХНМУ, доктор мед. н., професор; **Маракушин Д. І.** – директор ННІ з підготовки іноземних громадян ХНМУ, доктор мед. н., професор; **Дерев'янченко Н. В.** – завідувач кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ, канд. філол. н., доцент; **Колісник І. Л.** – завідувач кафедри анатомії людини, клінічної анатомії та оперативної хірургії ХНМУ, доктор мед. н., професор; **Беляєва О. М.** – завідувач кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією ПДМУ, канд. пед. н., доцент, **Литовська О. В.** – в.о. зав. кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ, канд. філол. н., доцент; **Колісник М. І.** – ст. викладач кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ; **Лелюк О. О.** – ст. викладач кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ, канд. філол. н.; **Савіна В. В.** – викладач кафедри латинської мови та медичної термінології ХНМУ.

Редакційна колегія: канд. філол. наук О.В. Литовська, Колісник М.І.

Ars sudendi terminologiae medicinali: лінгвокультурологічний та лінгводидактичний аспекти вивчення латинської мови та медичної термінології : Матеріали VI Всеукр. студентськ. наук.-практ. онлайн-конф., м. Харків, 23 квітня 2025 р. / ред. кол.: Литовська О.В., Колісник М.І. Харків: ХНМУ, 2025. 102 с.

УДК 378.016:81.124'276.6:61(063)

2. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/> (дата звернення 15.03.2025)
3. Pharmencyclopedia. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/> (дата звернення 01.03.2025)
4. SANBI. PlantZAfrica. URL: <https://pza.sanbi.org/zantedeschia-odorata> (дата звернення 01.03.2025)

Стругань Т. О.

МОВНА ВЗАЄМОДІЯ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Одеський національний медичний університет

Науковий керівник: ст. викл. Нетребчук Л.М.

Медична термінологія – це структурований та систематизований лексичний комплекс, який забезпечує професійну комунікацію в медичній галузі. Упродовж століть і тисячоліть медична термінологія формувалася під впливом багатьох історичних, культурних та мовних чинників. У сучасну епоху глобалізації та змін у житті суспільства лінгвістичний взаємовплив у сфері медицини привертає до себе увагу, адже швидкий розвиток науки потребує уніфікації та стандартизації, але водночас і гнучкості різних терміносистем.

Класична медична термінологія ґрунтується в основному на давньогрецькій та латинській мовах. Грецькі корені найчастіше використовуються у складі складних термінів, які описують хвороби, симптоми, різні анатомічні структури (*bronch-*, *-cardia*, *-pathia*). Терміни давньогрецького походження становлять приблизно 20-30%. Грецька мова значною мірою вплинула на медичну термінологію, особливо в таких галузях, як хірургія, діагностика та терапія. Латинська мова була мовою науки та медицини в Європі протягом середньовіччя та Ренесансу. Терміни латинського походження активно використовуються в анатомії, фармакології, патології та багатьох інших галузях медицини (*corpus*, *virus*, *substantia*, *textus*, *resectio*, *suppositorium*). Терміни латинського походження становлять близько 60%. Ми бачимо, що ці мови, будучи базовими в системі освіти середньовічної Європи, заклали основу для наукової терміносистеми. Значна частина термінів формувалась у межах античної медичної традиції і згодом була збережена латиномовною науковою парадигмою та інтегрована в новітні мови.

У середньовічні часи арабська медицина зберегла і трансформувала античні знання. Через латинізацію арабські терміни проникли до європейських мов. Наприклад: *alcohol* (від араб. *al-kuḥl*), *elixir* (від араб. *al-iksīr*), *syrup* (від *sharāb*).

Значна частина термінів, пов'язаних із анатомією та хірургією, має італійське походження (через роль Італії в епоху Відродження): *malaria* (від *mala aria* – «погане повітря»); *influenza* (вплив зірок – застаріле астрологічне

пояснення епідемій); *quarantine* – карантини (від італ. *quaranta giorni* – «сорок днів», таким був період ізоляції для кораблів у Венеції під час епідемій чуми); *lazzaretto* – ізолятор, назва шпиталю в Венеції для інфікованих (від назви острова Ладзаретто), дало початок терміну *lazaret* — інфекційна лікарня). Перші анатомічні театри, хірургічні школи та морфологічні атласи виникли саме в Італії, завдяки таким постатям, як Андреас Везалій, Маркелло Мальпігі, Джованні Моргані. Тому італійська мова – це місток між латинською медичною спадщиною та новітньою науковою думкою Європи.

Французька мова також вплинула на розвиток медичної термінології, особливо в галузях анатомії, хірургії, клінічної медицини та госпітальної практики (до 5%), це відбувалось завдяки впливу Франції в медицині XVIII–XIX ст. Ось приклади медичних термінів французького походження: *massage* «розтирання» – масаж; *ambulance* – швидка допомога (від фр. *ambulant* – той, що рухається, *hôpital ambulant* – пересувний шпиталь); *débridement* – дебридмент (медична процедура очищення ран від мертвих тканин, термін вживається в хірургії та травматології); *clinique* – клініка (від фр. *clinique* – лікувальний заклад, а також як прикметник (*étude clinique* – клінічне дослідження)). У XIX ст. Паризька медична школа була провідною у світі – саме там формувалися підходи до спостереження, госпітальної медицини, створення клінічних карт. Це пояснює активне запозичення французьких термінів у професійну мову лікарів.

Декілька важливих медичних термінів німецького походження виникли завдяки внеску німецькомовних учених, особливо в галузях психіатрії, фармакології, патології та фізіології (до 5%). Наприклад: *Doppler effect* / *Doppler ultrasound* (походить від імені Крістіана Допплера, австрійського фізика, використовується у діагностиці, УЗД); шприц – слово походить від німецького *Spritze*, що означає «шприц» або «ін'єкційний пристрій»; бинт (*Binde*) – від нім. *Binde*, що означає «пов'язка» або «бинт»; катетер – від нім. *Katheter*, що означає медичний інструмент для введення або виведення рідини з організму тощо. Ці терміни відображають вплив німецької мови на розвиток медицини, особливо в галузі хірургії, інструментів і діагностичних методів.

Українська мова формувала свою медичну термінологію переважно на базі грецьких, латинських, германських і слов'янських коренів, але існує низка термінів, що мають українське походження або адаптовані виключно в українському лінгвокультурному контексті: *недуга* (давньоукраїнське слово, вживається як синонім до "хвороба"); *лихоманка* / *пропасниця*; *запаморочення*; *оглушення* тощо. Українська мова надає перевагу описовим термінам, утвореним з коренів, зрозумілих широкому загалу (напр., *запалення нирки* замість *нефрит*; *серцевий напад* замість *інфаркт міокарда*; *запалення легень* замість *пневмонія*).

Англійська мова, хоча і має великий вплив на сучасну медичну термінологію, зокрема через глобалізацію та поширення наукових публікацій, все ж не має такого історичного впливу, як латинська та грецька мови. Проте англійська активно використовує та адаптує терміни з інших мов. У загальному контексті медичної термінології англійська мова зазвичай займає близько 5-10% через: адаптацію та інтеграцію термінів з інших мов; створення термінів для опису новітніх технологій, методів лікування чи медичних інструментів ("*Computer Tomography*" (комп'ютерна томографія) або "*MRI*" або "*Magnetic Resonance Imaging*" (магнітно-резонансна томографія)); міжнародне використання англійської як основної мови для наукових публікацій, медичних досліджень і комунікації.

Кожна з цих мов внесла свій унікальний внесок у розвиток медичної термінології – через наукову школу, практичне застосування, культуру або геополітичне домінування в певну епоху. Саме завдяки цьому взаємовпливу сучасна мова медицини є надзвичайно багатозначною і міжкультурною.

Стьопкіна К. С.

МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Одеський національний медичний університет

Науковий керівник: ст. викл. Нетребчук Л.М.

Актуальність. Війна створює багато викликів для системи охорони здоров'я. Медична термінологія також має адаптуватися до нових умов. Це зумовлюється необхідністю швидкого і точного опису стану поранених, покращення комунікації між медиками та впровадженню ефективних протоколів лікування. Медики часто працюють у стресових та небезпечних ситуаціях, де точність і час мають критичне значення, а терміни повинні бути уніфікованими та зрозумілими.

Мета роботи – проаналізувати та систематизувати лексико-граматичні особливості медичних термінів, які вживаються медиками, парамедиками в умовах війни.

Матеріали та методи. Матеріалом для дослідження стали: опитування бойових медиків та парамедиків; настанови з допомоги пораненим в умовах бойових дій для медичного персоналу; відеоролики на різних платформах. Було вивчено та проаналізовано медичну термінологію, яка використовувалась медиками. Для досягнення мети застосовувались загальнолінгвістичні методи (лексичний аналіз, структурний), описовий метод та загальнонаукові методи (систематизації та класифікації, узагальнення).

Результати. Військові дії в Україні призвели до появи нових понять, що стали частиною професійної лексики медиків. Деякі з цих термінів:

ЛЕЩЕНКО Д. С. ЛАТИНСЬКА МОВА ЯК ПРОФЕСІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ У МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ МЕДИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	43
МЕТЕЖ Є.О., ШЕВЧЕНО В.О. РОЛЬ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В ПОВСЯКДЕННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ	47
МЕТЬОЛКІНА С. С. ВИКОРИСТАННЯ ЛАТИНСЬКИХ ВИРАЗІВ У СУЧАСНІЙ ПОПУЛЯРНІЙ МУЗИЦІ	48
МОЛОДЕЦЬКА Д.Г. ЕНТОМОЛОГІЧНІ ТА ФЛОРИСТИЧНІ ПАТЕРНИ У ДІАГНОСТИЦІ НЕЙРО- ТА ВРОДЖЕНИХ РОЗЛАДІВ.....	50
НЕФЕДОВА А. Р. СВОЄРІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТРИВІАЛЬНИХ НАЗВ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В АНЕСТЕЗІОЛОГІЇ	54
НОСЕНКО Т.О. УЖИВАННЯ ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКИХ ДУБЛЕТІВ ІМЕННИКІВ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ ДРУГОЇ ВІДМІНИ	56
ОБРАЗЦОВ А. І. ЛАТИНА У ВИНОГРАДАРСТВІ ТА ВИНОРОБСТВІ..	58
ПОПОВА Д. О. ТЕРМІНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В ЕНДОКРИНОЛОГІЇ	60
РАДЛОВСЬКА Ю. В. VERITATES AETERNAE.....	62
РЗАЄВА Н. А. ЕПОНІМІЧНІ ТЕРМІНИ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТРУКТУР ОКА	64
РУДЕНКО Ж-М. Г. ЛЯШКО А. В. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БОТАНІЧНИХ ТА НАРОДНИХ НАЗВ РОСЛИН.....	67
САНЬКОВА А. В. МЕТАЛИ В МЕДИЦИНІ: ВІД МОРФОЛОГІЧНИХ НАЗВ ДО БІОМЕДИЧНИХ ЗАСТОСУВАНЬ	69
SIZONENKO M.M. THE ROLE OF LATIN IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE: EQUIPMENT AND WEAPONRY	74
СОБОЛЬ А.О., ЛЕВІЧЕВА А.В., БУЯКОВА А.Ю. ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ ОТРУЙНИХ РОСЛИН	76
СТРУГАНЬ Т. О. МОВНА ВЗАЄМОДІЯ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	80
СТЬОПКІНА К. С. МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	82
СУРГАЙ А. М. ЛАТИНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АКУШЕРСТВІ ТА ГІНЕКОЛОГІЇ: ПОХОДЖЕННЯ, АДАПТАЦІЯ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ.....	84
УШКАНЕНКО М. Ф. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У БАГАТОМОВНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ..	86